

MİLLİ KONULARDA TOPLUMSAL BARIŞ VE YENİGÜN / NEVRUZ KUTLAMALARI

Dr. Yaşar KALAFAT

Türkiye'de Yenigün kültür şölenleri birbirini tamamlayan iki farklı vasatta iki ayrı uygulama biçimi şeklinde yapılmaktadır. Bunlardan birisi, Yenigün bayram olarak yaşamaktadır. Evlerde, köylerde kırlarda yemeli içmeli, ziyaretlerde bulunmak şeklinde ki bu kutlamalar bayramın yaşanma şekilleri olarak tanımlanabilir. İkinci boyuttaki Yenigün şenlikleri ise, bayram şenliklerinin nasıl yapılageldiğinin anlatıldığı, tartışıldığı, karşılaştırmaların yapıldığı akademik içeriği de bulunan kültür meclisleridir. Bunlardan birincisi Türk dünyasında kesintisiz olarak devam etmiştir. Türkiye'de bir dönem kısmen ara verildikten sonra tekrar kutlanılır olmuştur. İkinci boyut Yenigün kültür şenliklerinin ise, mazisi yaklaşık 10 yıldır. 10 yıldan beri yapılan sempozyum türünden faaliyetlerle, kültürümüzdeki Nevruz kutlamasının mahiyeti bildiri türünden çalışmalarla gündeme taşınıp tartışılmaya başlanmıştır. Bizim önerimiz Nevruz/ Yenigün'e üçüncü bir boyut getirmektir. Biz Nevruz'un ruhundan yola çıkarak bir takım sosyal travmaların tedavi şekillerinin tartışılmasını istiyor, fertler ve aileler arasındaki barışa vesile olan bu bayramın sosyal barışa dair arayışlara da vesile olabileceği üzerinde duruyoruz. Küs dünürler veya kan davalıların barışabileceği bir bayramda, ortak geçmişte birlikte inşaa etmiş ve aynı coğrafyayı yaşam alanı olarak seçmek durumunda bulunan toplumun çeşitli ihtilafli kesimleri için aydınımız bu vesileden neden yararlanmış olmasın. İlkin Yenigün/Nevruz'un mistik özüne bakalım.

Nevruz / Yenigün yukarıda da belirtildiği gibi bir barış günüdür. Nevruz'da ilk bayramlaşma aile içinde sonra komşular, mahalle ve köy sakinleri arasında olur. Uzak yerlerde yaşayanlar için posta kullanılır. Böylece her tür küslük kalkmış olur. Karşılıklı el ve yüz öpmek bir barışma şeklidir. Hastaları ve yaşlıları ziyaret etmek mezarlıklara gitmek geniş anlamda haklaşmak, helalleşmektir. Derinliğinde öz eleştiri af ve sevgi vardır.

Bu güne kişi aklanarak girer. Aklanırken sadece giysisini, bedenini, konutunu, ambarını paklamaz. Sadece maddi temizlikle arınmış olmaz, ruhunu da aklamış olur veya öyle olmak durumundur. Bu gün bedeni, maddi ve ruhi aklanma günüdür.

Bugün yeniden doğuş günüdür. Yeniden doğan veya yenilenen sadece insanlar değildir. Bugün hayvanların, bitkilerin bütün alemin yeniden doğuşu olarak algılanır. Yeniden doğma muhakkak ve sadece ana rahminden yumurtadan veya topraktan çıkmak değildir. Yeni bir yılın başlangıcı olan yeni yılla birlikte duygular ve fikirler de yenilenmek durumundadır. Aklanmış ve paklanmış bu yeni his ve düşünceler yeni hayata yansıtılmaya çalışılır, çalışılmalıdır .

Bu günün gecesi kişinin defterinin yeniden açıldığına veya defterine yeni bir sahifenin eklenildiğine inanılır. Kişi yeni yılda rızık, sağlık, kısmet,

mutluluk ve benzeri gzellilere talip olurken, aklanıp paklanmış olarak bu taleplere aday olmak durumundadır. Bununla birlikte, farklı inanç çevrelerinin terminolojisini de karıştırmak istemiyoruz. Biz genel mahiyet üzerinde duruyoruz.

Bu tür günün gecesinde kişi nedamet getirir, tvbekar olur, adeta ruhunda kendi miracını yaşar. Bunu yapabildiği nispette yeni yıla yeniden doğmuş olarak girer. Böylece kişi sadece madden değil, fikren de ruhen de aklanmış olarak yeni yılın yeni güzelliklerine kendini aday gösterme hakkına sahip olmuş olur. Bu ortak özellikleri sebebiyle Hıdır Nebi ve Nevruz bayramları karıştırılır. Diğer bazı dinler gibi İslamiyet'te de berat gecesi vardır.

Yenigün, Nevruz için yapmaya çalıştığımız bu sufistik ağırlıklı izahın izlerini halk tasavvufunun genelinde görebiliyor muyuz? Bize göre bu sorunun cevabı "evet"dir. Biz halkımızın kültüründe yaşamakta olan değerlerin sadece zahiri kısmı ile meşgulüz. Batını kısmına giremediğimiz için inceliği yakalayamıyoruz. Bunun sonucu olarak da Yenigün denilince ateşten atlamak, yumurta boyamak veya bunları yapanları gözleyip yazıya aktarmak sanıyoruz. Bizim getirmeye çalıştığımız ve esasen pek de orijinal bir keşif olmayan husus budur. Halk sufizmimizde aklanıp paklanıp kişinin özü ile hesaplaşması sadece yeni gün münasebeti ile yılda bir defa değil, hayatın her anında vardır. Yenigün /Nevruz türünden günler Miraç neviinden halk kapısının sonsuz açıldığı kod günlerdir.

Örnekleme gerekir ise, taziye gelen halk meftanın yaşamını yaptığı konuşmalarla değerlendirir. Bu geçmiş hayatın muhasebesidir. Yeni dünyaya gelen bebeğe de ulu kişi, ağsakal, ağburek hayır dilerken o da gelecek hayatın muhayyel muhasebesini yapmış olur. Bunlar da kendi çaplarında birer geçmiş yıl ve gelecek yılın son ve ilk günleridir. Bu konuşmalarda, hep aldı, sadece kendisine aldı. Muhakkak bir yolunu buldu, veya bulsun tepelesin zihniyeti yoktur. Bu anlayışta hep benim veya hep senin değil, hem senin veya hem de benim zıyaneti vardır. Zira bu anlayışın derinliğinde ne senin ve ne de benim zihniyeti vardır. Bu noktada konunun dışına çıkıp tasavvuf yapmak istemiyoruz.

Nitekim halk sufizmimizde rüya motifinin içerisinde de aynı dünya görüşü vardır. Rüya gören şahıs ilk yorumu kendisi yapar. Bu bir oto kontroldür. Rüyanın mahiyetine göre haram mı yedim, kalp mı kırdım, nefsimi yenik mi düştüm, birisi benden hayır işlememi mi bekliyor; şeklinde bir öz eleştiri yapar. Keza bu çevresi ile barışık olma felsefesi halkımızın dua geleneğinde de vardır. Dua eden kimse ilkin kendisine veya sadece kendisine dua etmez. Aynı dertten muzdarip veya ihtiyaç duyan diğer insanları da zikredip "bu arada benim de veya bizim de" diye sürdürür duasını. Özetle Nevruz da olduğu gibi Türk halk maşeri vicdanın derinliklerinde birlikte yaşamak, birlikte üzülüp, birlikte sevinme zihniyeti vardır. Biz bildirimizde Yenigün vesilesi ile birlikte yaşadığımız çevrenin kapsamını daha genişletelim diyoruz. Bu çevrenin kapsamına milli - sosyal konuları da almak istiyoruz.

Gördüğü rüyadan sonra yaptığı muhtemel haksızlık veya kırdığı kalp itibariyle iç muhasebesini yaparken halkımız farklı dinden, farklı dilden, veya farklı ırktan kıstasını esas almamaktadır. Hatta herhangi canlı ile olan ilişkisi itibariyle bu kritiği kendisine yöneltmektedir. Kötü rüya görüp üzülen gençlere büyükleri "üzülme Allah seni hatanı anlamam tekrarlamaman, telafi etmen için uyarıyor. Allah sevdiklerini uyarır" denir.

Dua itibariyle şunlar da söylenebilir. Kişi duaya başlamadan evvel hayır işler fakir sevindirir, muhtaçlara yardım eder. Sonra yıkanır, paklanır, abdest alır. Daha sonra tövbekar olur. Bütün bunlardan sonra Allah'dan talepte bulunur. Bu uygulamalar ayrı ayrı paklanmadır, aklanmalardır. Kişi bedenen, madden ve ruhen temizlenip, malından sadaka vererek bu itibarla da temizlenip, daha sonra Yaradanına duaya yönelmiştir. Tıpkı yenigün bayramında olduğu gibi.

Çapı genişletilmiş sosyal çevremizin kapsamına yurt içinden başlayarak yakın çevremizin etnisitesini alabiliriz. Sosyal sorunlara tarihi bir derinlik kazandırıp olaylar daha köklü irdelenebilirler. Dar anlamda klasik ulus kavramına ulusal değerlerimizden ödün vermeden yeni bir mahiyet kazandırabiliriz. Böylesi bir arayış sadece sosyal travmaların tedavisi imkanını bize vermekle kalmayıp, küreselleşen dünya itibariyle güçlenmemizi sağlamış olacaktır. Şöyle ki, kültürel küreselleşme mukadder ise, bölgesel küreselleşmeyi sağlamak suretiyle dünya ailesine daha güçlü bölgesel bireyler olarak girebilir. Küreselleşmenin emperyal boyutu az nüfuslu halkları ulus devlet içinde manivela olarak kullanmak suretiyle çıkar sağlamaya açık ise, buna karşı bölge halkları ittifakını kurarak, korunma mekanizmasını geliştirmiş olabiliriz.

Sonuç olarak söylenebilir ki Yenigün Kültür Şölenleri vesilesi ile sosyal küskünlükler giderilebilir. Bu tür bir arayışa Yenigün'ün bizzati kendi ruhu müsaittir. Halkla yaşayan sufistik mantalitede bu derinlik vardır. Bu tür bir arayış ve ulaşılabilecek çözümler, iç barışı sağlamakla kalmayıp iç barışa emperyal müdahaleleri de önleyebilecektir. İç barışın yanı sıra yakın çevre halkları ile olan ihtilafta da barışı sağlayıcı olacaktır.

Biz bu noktadan hareketle evvelce yapmış olduğumuz çalışmalarda; din, dil ve mezhep ayrıcılığından kaynaklanan farklılıkların doğurduğu sorunların ihtilafa değil, ittifaka nasıl dönüştürülebileceklerine dair görüşmelerimizi müşahhaslaştırmıştık. Bu türden çalışmalarımız sürecektir. Bu defa yapmak istediğimiz teorik bir çalışma idi. Ayrılıkları bırakıp aynılıklardan yola çıkalım, diyoruz. 10 Kasım anma merasimlerini sadece klasik yas merasimi olmakla kalmayıp, yeni ve zaruri arayışlara vesile edebildiğimiz gibi, Yenigün /Nevruz düşünsel ortamlarını da, sosyal küskünlüklerin giderilme zeminlerine dönüştürebiliriz.